ZDRAVSTVO ● ZDRAVSTVO ● ZDRAVSTVO ● ZDRAVSTVO

NEKATERI PROBLEMI OTROŠKEGA DISPANZERJA

Občina Moste-Polje je ena tistih ljubljanskih občin, kjer število prebivalstva najhitreje narašča. Rastejo nova naselja: Nove Jarše z 10.000 prebivalci, Štepanjsko naselje s 13.000 prebivalci in Fužine, ki bodo ob dograditvi imele 15.000 prebivalcev.

Priseljujejo se mlade družine z majhnimi otroki, ki so danes morda še dojenčki,bodo pa kaj kmalu zrasli v malčke, male šolarčke in prave šolarje.

Vprašujemo pa se, koliko mladih prebivalcev bodo imela nastajajoča naselja. Po statističnih ugotovitvah predstavlja predšolska populacija 11 % celotne populacije Jugoslavije, in to v naseljih, kjer so zastopane vse starostne skupine v normalnem sorazmerju. Po izkušnjah pa vemo, da dosega tam, kjer skoraj ne srečamo starega človeka, predšolska populacija 15-16 %! Zato pričakujemo samo v Novih Jaršah, Štepanjskem naselju in na Fužinah prek 4.000 otrok.

Vzporedno s priseljevanjem raste tudi število rojstev. V letu 1976 samo v občini dobili 1055 novorojenčkov, 116 več kot v letu prej in več kot v prejšnjih desetih letih. Sama številka 116 ne pomeni veliko. Zgovornejša pa je, če vemo, da rabi toliko otrok skoraj cel vrtec, ki bi ga bilo treba za vse te otroke čez 6 let odpreti. Potrebne bodo štiri nove paralelke prvih razredov osnovne šole. Zdravstveni delavci morajo v posvetovalnici otroškega dispanzerja samo ob zdravih otrokih v 1. letu starosti pri ugotavljanju njihovega razvoja in s cepljenjem opraviti 6 % pregledov več.

V letošnjem letu imajo dispanzerji v svoji evidenci 7.000 otrok. Prav gotovo jih je na pripadajočem področju še več, pa jih dispanzerji ne morejo zajeti zaradi *neurejene evidence* priseljevanja. Zajemajo le tiste, ki jih starši samoiniciativno, predvsem zaradi obolelosti pripeljejo na pregled ali pa jih »odkrije« patronažna služba. Dispanzerskih uslug so zato deležni le tisti, ki so v njegovi evidenci. Morda pa so prav otroci, ki ostajajo zunaj naše evidence, še bolj potrebni zdravstvene pomoči!?

Neurejena evidenca priseljevanja ovira tudi obvezna cepljenja, ki so po zakonu o varstvu prebivalstva pred nalezljivimi boleznimi dolžnost dispanzerja. Isti zakon zavezuje tudi starše, da sami poskrbe, da je njihov otrok s cepljenjem zaščiten proti boleznim, ki jih je mogoče preprečiti. Ne sme nas uspavati dejstvo, da danes otroci ne umirajo za davico, da ni epidemij oslovskega kašlja in ne invalidov po preboleli otroški paralizi. Tudi garij in uši dolga leta ni bilo. Danes imamo oboje. Prav tako lahko izbruhne epidemija ene ali druge bolezni, ki bo morda celo zahtevala otroška življenja. Starši, ki se izmikajo cepljenju otrok ali ga celo odklanjajo, sprejemajo nase veliko odgovornost. Res so otroku prihranili vbod injekcijske igle, izpostavili pa so nevarnosti njega in otroke v njegovi okolici, zlasti tiste, ki morda zaradi drugih obolenj niso smeli biti cepljeni. Mučno bo materi stati ob otrokovi postelji z občutkom krivde, če se bo njen otrok dušil zaradi vsakega kašlja, ostal invalid po preboleli otroški paralizi ali pa se celo boril za življenje.

Da se izognemo epidemiji nalezljive bolezni na nekem območju, mora biti uspešno cepljenih vsaj 85 % vseh otrok. Izvzeti so torej lahko le tisti, ki so bolni in bi cepljenje lahko poslabšalo obolenje. O tem pa odloči zdravnik.

Zdravstveni delavci si prizadevamo, da kljub prostorski utesnjenosti omogočamo cepljenje prav vsakemu otroku. Naš urnik je zato prilagojen potrebam. Posebno važno je, da so cepljeni prav vsi otroci v vzgojnovarstvenih zavodih. V njih je nevarnost epidemij zaradi množice otrok še večja.

V vzgojnovarstvenih zavodih ima naša občina prek 2.000 otrok, tj. prek 30 % vseh otrok do 6. leta starosti.

Otroci zlasti do 3. leta starosti veliko obolevajo. Obolenja, zlasti dihal, se rada vrste druga za drugim. Matere so zaposlene. Bolan otrok ne sme biti v vrtcu. Zato zahteva vsako obolenje izostanek matere z dela in bolniški stalež za nego otroka. Kje so vzroki za tako pogosto obolevanje otrok v kolektivih, ni jasno. Verjetno jih je več. Zato bi bile potrebne posebne raziskave.

Do letos je imel vsak vrtec domačega zdravnika, ki je občasno prihajal v zavod, bedel nad higienskimi in epidemiološkimi razmerami, pregledoval jedilnike in se pogovarjal z osebjem glede nege in prehrane ter enkrat letno opravil sistematske preglede otrok. V letu 1977 je bilo zaradi neurejenega financiranja zdravstvenih zavodov vse to delo ukinjeno. Delo domačega zdravnika v vrtcih je tudi po samoupravnemu sporazumu o pravicah iz enotnega programa zdravstvenega varstva ostalo omejeno le na zdravniške preglede pred vstopom v VVZ in ob odhodih na letovanje. Populacija otrok v VVZ pa zaradi pogostnosti obolevanja še vedno predstavlja poseben zdravstveni problem, ki bi mu bilo treba nameniti več skrbi.

Sicer pa se dispanzer v Mostah še vedno bori s prostorskimi problemi, o katerih je bilo že veliko govora in je o njih poročala tudi Naša skupnost že leta 1974.

II.SAMOPRISPEVEK BO REŠIL SEDANJO SITUACIJO

Vse je bilo videti brezizhodno. Rešitev je prinesel uspešno izglasovan II. samoprispevek. Iz teh sredstev bomo dobili nov otroški dispanzer. Zanj je izdelan idejni projekt in zagotovljena lokacija ob zdravstvenemu domu Moste. Idejno-programske zasnove je sprejel tudi medicinski svet zdravstvenega doma Ljubljana.

Po programu bo imel dispanzer ločene vhode za zdrave in bolne otroke z dvema ordinacijama za bolne otroke. Te bodo v pritličju. V prvi etaži bosta mentalno-higienski oddelek in oddelek za otroško zobozdravstvo. Nova in izredno pomembna bo pridobitev mentalno-higienskega oddelka s psihologom, logopedom in socialnim delavcem. Vpeljana bo tudi zdravstvena vzgoja z demonstracijsko kuhinjo, kjer bodo starši dobili nazoren pouk o negi in prehrani svojih otrok. V kletnih prostorih bodo zaklonišče, prostori za zdravstvene delavce in fizioterapijo, v sklopu katere bo organizirana tudi fizioterapija za dojenčke in male otroke.

Dispanzer bo tako združeval vse, kar otrok rabi za celovito zdravje, tj. zdravo telo z zdravim in urejenim zobovjem in z zdravo duševnostjo.

Predvidena bruto površina objekta je 1350 kv. m, kar je 427 kv. m manj od prvotne programske zasnove, o kateri smo brali junija letos v Naši skupnosti. Do zmanjšanja je prišlo zaradi podreditve potreb finančnim sredstvom (16,800.000 din), določenih iz sklada II. samoprispevka.

Novi dispanzer bo rešil le sedanjo situacijo, ne bo pa pomenil dolgoročne rešitve. Z naseljenimi Fužinami se bodo potrebe povečale in zahtevale dodatne prostorske kapacitete.

Kritično ostaja vprašanje drugih služb v zdravstvenem domu Moste. Z novim prizidkom ne bodo dobile ničesar. Splošna služba ne more odpreti nobene ordinacije več. Šolski dispanzer zahteva prostorsko in kadrovsko razširitev, laboratorij ni več kos potrebam. Potrebe so velike, denarja pa malo.

DR. IVANKA BARTON-ZAVRL

KAKO LETOS GOSPODARIMO

(Nadaljevanje s 1. strani)

rile v občini tri delovne organizacije: Sava Kranj — STOZD Totra plastika, Obrtno podjetje Moste in Mizarstvo Moste.

Manj spodbudni pa so podatki o razporeditvi dohodka, saj so se sredstva za skupno in splošno porabo povečala za 54 % in s tem močno presegla rast družbenega proizvoda, medtem ko je del dohodka, ki ostane organizacijam združenega dela, večji le za 45 %.

Čisti dohodek — ta se je povečal za 28 % — so delovne organizacije razdelile v korist sredstev za razširitev materialne osnove in so se ta sredstva povečala za 54 % — masa sredstev za osebne dohodke pa le za 22 %. To beležimo pri več kot polovici delovnih organizacij; pomembnejše povečanje sredstev za razširitev materialne osnove je doseženo v Saturnusu — TOZD Embalaža in TOZD Avtooprema, Elluxu, Mineralu, Velani, Žimi itd.

Razpoložljiva sredstva za investicije so se v gospodarstvu občine povečala za 22 % in znašajo 678 milijonov dinarjev, medtem ko so se prosta sredstva za investicije povečala le za 2 % in znašajo 423 milijonov dinarjev; v industriji so se celo zmanjšala in znašajo le 130 milijonov dinarjev. Seveda pa celotna sredstva za investicije, ki jih ustvarja prek 90 TOZD v občini, ne predstavljajo zadostne lastne materialne osnove za razvoj gospodarstva, zlasti industrije, ki naj bi se pospešeno razvijala.

Ob zaključku devetmesečnega poslovanja izkazujeta dve TOZD v občini poslovno izgubo zaradi nedoseženega dohodka, in sicer Toplarna v višini 12,6 milijonov dinarjev in Sava Kranj — TOZD Protektor v višini 715 tisoč din. Izguba v Toplarni je pogojena z načinom razporejanja skupnega prihodka v prometu z električno energijo v okviru elektrogospodarstva SRS in ob ureditvi teh razmerij konec leta ne pričakujejo negativnega rezultata.

Tudi v Protektorju, kjer je izguba pogojena predvsem s prekomernimi zalogami, so že izdelali sanacijski program za pokritje izgube in pričakujejo pozitiven zaključek poslovnega leta. Papirnica Vevče, ki je zaradi poizkusnega obratovanja 5. papirnega stroja v polletju izkazovala izgubo v višini 11 milijonov dinarjev, je devetmesečno poslovanje zaključila pozitivno in predvidevajo do konca leta še boljše poslovne rezultate.

Teh nekaj okvirnih podatkov vsekakor ne daje popolne slike poslovanja delovnih organizacij. Ocenjujemo le, da so globalne smeri gospodarskih gibanj v občini pozitivne in ob zaključku devetmesečnega poslovanja ni primerov, ki bi terjali ukrepanja družbenopolitične skupnosti po zakonu o pogojih in postopku sanacije. Potrebni pa bodo globlja analiza in ocena izpolnjevanja ciljev in nalog srednjeročnega načrta na celotnem ekonomskem in družbenem področju v občini. O tem pa bodo delegati razpravljali na zadnji letošnji seji občinske skupščine.

AKTIV NOVINARJEV V OZD

Po dogovoru so se v Javnih skladiščih drugič sestali novinarji iz OZD. Z oblikami informiranja v njihovi samoupravi je kolege seznanil novinar lista Javna skladišča Bojan Zornik. Navzoči so slišali kratko informacijo o novembrskih aktualnostih iz dela OK SZDL, ZK, občinskega sindikalnega sveta in skupščine občine. Menili so, da bi morala uredništva glasil OZD dobivati njihova vabila na vsa pomembnejša zasedanja, da bi se novinarji lahko seznanjali s širšo problematiko, v katero naj se vključujejo tudi delovni kolektivi naše občine. Tako namreč že delata skupščina in izvršni svet občine v odnosu do Nsk, ter kar najbolj zagotavljata javnost svojega dela.

Več ur trajajoči pogovor tudi o nekaterih drugih problemih delovanja novinarjev v OZD je dokazal, kako nujno je potrebno povezano delovanje članov aktiva novinarjev v OZD.

AM

OBČINSKE SLUŽBE RAZLAGAJO

PRISPEVEK ZA STANOVANJSKO GRADNJO

Današnja rubrika je namenjena zasebnim delodajalcem. Radi bi povedali nekaj več o prispevku za stanovanjsko gradnjo, in sicer 6 % od bruto osebnega dohodka in 6,40 % od neto izplačanega regresa za letni dopust zaposlenih delavcev. Z zakonom o programiranju in financiranju stanovanjske gradnje in z resolucijo o nadaljnjem razvoju stanovanjske graditve je bil namreč določen prispevek, ki so ga od delavcev, zaposlenih pri zasebnih delodajalcih, pobirale pristojne davčne uprave. Na osnovi ustavnih sprememb so se tudi na področju stanovanjskega gospodarstva formirale samoupravne interesne skupnosti, s čimer je davčna uprava izgubila pristojnost za pobiranje prispevkov. Ker SIS niso imele dovolj kadrovsko usposobljenih služb za odmero in pobiranje prispevkov, so v vseh ljubljanskih občinah pooblastili davčne uprave za pobiranje le-teh, posebno še zato, ker so davčnim upravam znane višine osnov, od katerih se ti prispevki obračunavajo. Pri tem seveda pride do manipulativnih stroškov, ki jih vse SIS plačujejo v višini 3 % od mase pobranih sredstev. Ker med samoupravno stanovanjsko skupnostjo in davčno upravo do tega sporazuma ni prišlo, morajo zasebni delodajalci nakazovati prispevek neposredno samoupravni stanovanjski skupnosti in ne davčni upravi, kot nekateri še vedno delajo.

Še huje pa je, da posamezni delodajalci sredstev ne odvajajo redno ali pa jih sploh ne odvajajo niti ne davčni upravi niti ne samoupravni stanovanjski skupnosti. S tem povzročajo sebi in družbi precejšnjo škodo. Kar poglejmo povsem preprost primer. Če od 1200 zaposlenih ne odvede sredstev 500 zaposlenih in če znaša poprečni bruto osebni dohodek 6000 din na zaposlenega mesečno (6,40 % prispevka od neto izplačanih regresov za dopust zanemarimo), potem izgubimo 2.160.000 dinarjev letno. To vsekakor ni malo. Zaposlenih pa je verjetno več delavcev in tudi bruto osebni dohodki so najbrž višji.

Ta preprost račun je povsem laično prikazan in povsem možno je, da nima statistične vrednosti, pa se ob njem lahko kljub temu zamislimo. Dejstvo je namreč, da obveznosti obstajajo; obstajajo pa tudi sankcije, če jih nekdo krši, vendar je družbena škoda kljub temu precejšnja. Morda bi kazalo poenotiti sistem pobiranja prispevka in doseči sporazum med davčno upravo in samoupravno stanovanjsko skupnostjo. Če bo do tega sporazuma prišlo, bodo zavezanci prispevka vsekakor pravočasno obveščeni, dotlej pa naj nakazujejo sredstva na račun: 50100—662-320007 — samoupravna stanovanjska skupnost Ljubljane.

IG

PETER UČAKAR

BIL SEM V RDEČI ARMADI

Življenjska pot Petra Učakarja iz Polja, opisana v romanu, bi držala bralca v napetosti od prve do zadnje strani. Peter sam je dosti razmišljal o tem, da bi svoje doživljaje spravil na papir, pa se ni mogel odločiti.

Peter Učakar je Titov sodobnik, le nekaj mesecev je starejši, pa krepak in vitalen. Svojo zgodbo pripoveduje tekoče in brez razmišljanja. O dogodkih izpred šestdeset in več let govori, kot bi se vrstili včeraj. Spominja se rečic in vasi na Poljskem in v Rusiji, tako da mi je bilo prav nerodno ob dejstvu, da se sam nisem mogel spomniti niti imen vasi pri nas v Hercegovini, kjer sem bil še pred letom dni v vojski.

»Leta 1913 sem bil poklican v redno vojsko in tu tudi dočakal začetek prve svetovne vojne. Prav živo mi je ostal v spominu nagovor ljubljanskega škofa dr. Jegliča, ko se je naš 17. pehotni polk postavil v vrste na dvorišču Šentpetrske vojašnice: »Tu ste sami kranjski Janezi in odhajate v boj proti Srbom in Rusom,« je dejal. »Oni nimajo prave vere, kajti edino naša rimskokatoliška vera je prava. Bojevati se morate za našega cesarja Franca Jožefa in za našo, pravo vero.«

Poslali so nas na fronto, v prvo linijo, v Lemberg na Poljskem. Rusi so bili vkopani, mi pa smo jih napadali. Hud pokol je bil to, saj so nas povsem razbili. Koliko slovenskih fantov je našlo svoj grob tam v Galiciji!

Pri vsem je bilo najhuje, da smo bili »hrana za topove« ne samo za rusko artilerijo, temveč tudi za avstrijsko, ki je zaradi napačnih elementov tolkla prekratko in pobila mnogo naših.

Rusi so nas preganjali do Grodeka. Tam je bil spet hud pokol. Umikali smo se, Rusi pa za nami, tako da ni bilo časa niti za pripravo hrane. Jedli smo v glavnem le slive in ni bil redek vojak, ki je zato dobil krvavo grižo. Tudi sam sem jo dobil.

Za poln vlak nas je bilo in odpeljali so nas v Kalvarijo na Poljskem. Dober mesec sem bil v bolnišnici. Po enomesečnem zdravljenju sem dobil mesec dni dopusta in lahko si predstavljate, kako mi je bilo pri srcu, ko sem po tolikem času prišel živ in zdrav med svoje.

Mesec je bil vse prehitro naokoli in znova sem se moral javiti v kasarni. Razvrstili so me v drug pehotni bataljon. Spet pridiga in spet sem bil v prvi liniji. To pot sem šel v Gorlec. In znova pokol in paničen beg. Poslani smo bili na Madžarsko, kjer smo ujeli nekaj Rusov. Sam sem stražil nekega mladega oficirja, s katerim sva se večkrat pogovarjala.

»Ti delavec, jaz delavec, oba sva delavca. Zakaj sploh streljava drug na drugega,« me je spraševal.

Že prej sem imel to večkrat v mislih, toda takrat sem nekako prvič videl tudi drugačen nesmisel vojne od tistega, kakršnega sem si že sam prestavljal. Potem so me poslali drugam, kaj se je zgodilo z Rusom, pa ne vem.

Februarja leta 1915 so me Rusi v Salutvini ujeli. Z nami so ravnali zelo lepo. Nikakršne opazke ali žale besede. Odpeljali so nas k drugim ujetnikom in kmalu se nas je nabralo za cel transport. Od Poljskega broda smo se z železnico peljali do Kijeva, od tam pa smo se 21. dan pripeljali v Taškent. Tistega dne, ko smo prišli v Taškent, je bil tam neki praznik. Med 32.000 ujetniki nas je bilo precej Slovencev. Nekega dne je završalo: v taborišče je prišel tudi nek Hrvat, doma iz hrvaškega Zagorja. Bil je — tovariš Tito! Na hitro smo se zbrali in na zborovanju smo zapeli nekaj tedaj najbolj znanih pesmi, od Hej Slovani, do Adrijanskega morja in Od Urala do Triglava. Rusi so nam ploskali in Od Urala . . . zapeli skupaj z nami.«

Ali so Petru ob tem spominu stopile solze v oči. Tako se mi je zdelo, toda že je nadaljeval:

»Mesec dni smo bili v Taškentu. A spet je bilo treba na pot, tokrat znova

Peter Učakar

za tri tedne, toda peš. Vsak dan od 21 do 85 kilometrov, dokler nismo prispeli v Arliato v Mongoliji. Devet mesecev smo preživeli tam in o bivanju v Mongoliji se lahko izrazim samo pohvalno. Tu smo slišali, da je Italija obrnila hrbet dotedanjim zaveznikom in da je celo osvojila velik del njihovega ozemlja. Kot bi nas hoteli kaznovati za udobje, so nas Rusi poslali nazaj v Taškent in od tam proti Perziji v trojsko taborišče. Groza! Tifus, kolera, škorbut, mrliči. Na srečo smo bili v njem le kratek čas, saj so nas kmalu odpeljali v Čudovo pred Petrograd. V skupinah po 150 smo gradili nasip za železniško progo. Delali smo skupaj s civilisti in — zanimivo — za svoje delo tudi dobili plačilo. Ne sicer veliko, nekaj pa je le bilo. Bil sem kuhar v svoji skupini, tako da sem bil nekoliko več v stikih s civilnim prebivalstvom. Velikokrat so me vabili na večerje in često smo se pogovarjali. Pripovedoval sem jim o svoji domovini, o delu, o življenju. Ko smo se pogovarjali o cerkvi in duhovščini, smo se kaj hitro sporazumeli, da njihovi in naši duhovniki niso nič kaj prida, da oboji lažejo glede »prave« vere in da je treba vse segnati ali na fronto ali pa na delo, da ne bodo zavajali ljudi.

Tedaj se je začelo.

Že prvi dan revolucije so nas zapustili vsi Kozaki. Pričeli so se sestanki. Manjševiki, boljševiki, za revolucijo, proti njej.

Kmalu so prišli vojaki rdeče armade. Nas vse je najbolj zanimalo, katera stranka je delavska, kajti po našem mnenju je bil le boj delavcev tudi naš boj. Ko so nam povedali, da je to boljševiška partija, smo se hitro odločili. Priključili smo se Rdeči armadi, saj smo se zavedali, da to ni le boj ruskih množic, temveč gre za boj nas vseh. Ker sem bil že vajen dela v kuhinji, so me tudi v rdeči armadi dodelili v kuhinjo, in sicer pri Rdečem križu. Kak mesec sem bil v skupini petih ali šestih Slovencev.

A morali smo se začeti umikati Nemcem. Mahnili smo jo skoz gozd, kajti sklepali smo, da bodo Nemci šli po cesti. Pa smo na žalost naleteli na njihovo patrolo. Zajeli so nas . . . Mnogo nas je bilo zajetih in Nemci so nas peljali do Holma, kjer so nas predali avstrijski vojski. Toda tam nas niso marali, saj so se bali, da bomo z boljševiškimi idejami »okužili« še tisto malo dobrega, kar jim je ostalo. Niso se motili, nam pa je bilo kar prav. Poslali so nas v taborišče. Tam so zahtevali, da prisežemo avstrijskemu cesarju. Mi pa smo namesto dveh prstov v znak prisege dvigali fige in vzklikali miru in svobodi.

Po dveh mesecih smo bili poslani v Lebring pri Gradcu. Od tam nas je skupina dvajsetih Slovencev krenila proti Judenburgu, kjer so nas med drugim sprejeli tudi pozneje znani voditelji judenburškega upora.

Še vedno smo bili v ruskih oblekah, ljudje pa so vzklikali revoluciji, svobodi, miru. Jedenburški dnevi mi bodo za vedno ostali v spominu. V uporu se je pokazalo, da je bila skupina premajhna in najbrž je bila tudi organizacija preslaba, tako da je bil upor zadušen, voditelji pa so bili pobiti. Kmalu nato sem lomil svoje kosti na italijanski fronti. Ko je bilo najhuje, so me poklicali v štab. Kaj je spet? A čakalo me je presenečenje: dodelili so mi mesec dni dopusta. Ko je potekel, sem se znova javil v kasarni, pa so mi rekli, naj ostanem kar doma, saj da je vojne pravkar konec. No, lepo, sem si mislil. Povsod sem hodil, marsikje sem se bojeval, konec vojne pa naj dočakam — doma. Pa nisem bil užaljen. Nasprotno. Vesel sem bil, saj od leta 1913 nisem vedel za življenje v miru doma. Nad seboj pa sem imel pečat boljševika in tako so se oblasti v stari Jugoslaviji do mene bolj ali manj tudi vseskozi obnašale.«

ZAPISAL IG